

С. В. Сембер, О. Г. Чубарь, К. С. Машико

Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади

Досліджено сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. Здійснено огляд наукових джерел, у яких розглянуто теоретичні підходи щодо змісту спроможності та її видів; це дало змогу виділити фінансову спроможність громади як комплексний показник, що складається з її бюджетної спроможності, фінансової спроможності домогосподарств і фінансової спроможності суб'єктів господарювання. Бюджетна спроможність означає здатність громади забезпечувати реалізацію основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня коштом доходів бюджету громади. Фінансова спроможність громади у широкому розумінні передбачає її здатність вирішувати весь комплекс соціальних і економічних проблем. Наголошено на необхідності врахування при визначенні фінансової спроможності не лише ресурсної бази місцевих бюджетів, але й інших фінансових ресурсів, що створюються та залучаються на територію громади (фінансові ресурси суб'єктів господарювання і домогосподарств).

Ключові слова: фінансова спроможність територіальної громади, бюджетна спроможність, фінансова спроможність бізнесу та домашніх господарств, фінансові ресурси, місцеві бюджети.

Суспільно-політичні процеси, що відбуваються в Україні та її регіонах, вимагають перегляду та поглиблення теоретичних засад фінансового забезпечення регіонального і місцевого розвитку. Насамперед мова йде про формування таких територіальних громад, що володіють достатніми обсягами фінансових ресурсів і є фінансово спроможними.

Упродовж останніх років явище фінансової спроможності почало активно вивчатися вітчизняними науковцями. Так, І. З. Сторонянська, А. О. Пелехатий [18] досліджують питання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад (у частині бюджетних відносин) як основу підвищення їх фінансової спроможності. М. І. Карлін [6], глибоко розглянувши категорію фінансової спроможності регіонів, у кінцевому підсумку пов'язує її з конкретними пропозиціями реформування адміністративно-територіального устрою України. Г. В. Возняк [3] оперує поняттям фінансової спроможності органів місцевого самоврядування у взаємозв'язку з проблемами формування місцевих бюджетів. Подібний підхід застосовують Л. Б. Рябушка, В. В. Койло [17], оцінюючи фінансову спроможність місцевих бюджетів регіонів. Комплексне дослідження змісту фінансової спроможності розвитку регіону та його оцінки щодо областей України та перспектив посилення здійснене І. М. Камінською [5]. В. І. Глухова [4], аналізуючи податкоспроможність регіону, фактично звертається до розгляду місцевого бюджету міста Кременчук.

Паралельно з фінансовою спроможністю досліджуються питання забезпечення фінансовими ресурсами, засади їх формування, класифікації та використання. Проте слід зазначити, що традиційно в більшості публікацій мова йде про фінансові ресурси держави [2; 11; 12; 24], органів місцевого самоврядування [13; 19], а також в окремих публікаціях ширше висвітлюється проблематика фінансових ресурсів регіону [8; 13; 19; 21; 22; 25].

Науковці основний наголос у дослідженнях фінансової бази та фінансової спроможності громад роблять на бюджетних ресурсах. Однак варто зазначити, що у забезпеченні потреб громади беруть участь й інші складові фінансової системи, вплив яких подекуди є значно сильнішим і вагомішим, ніж місцевих бюджетів. Крім того, державні та місцеві фінанси є похідними від фінансових потоків

реального сектору економіки, хоч і можуть впливати на них при системному поєднанні заходів грошово-кредитної та фінансово-бюджетної політики. Отже, на нашу думку, звуження проблеми фінансової спроможності громад лише до питання формування бюджетів цих громад є неправомірним і обмежує як коло проблем розвитку громад, що перебувають у їх полі зору, так і напрацювання заходів з їх вирішення.

Фінансова спроможність територіальної громади, в основі якої є забезпечення належними обсягами фінансових ресурсів, є чи не найважливішим фактором регіонального розвитку, розвитку громад, обумовлює самостійність місцевих органів самоврядування, сприяє активізації бізнесової діяльності, дозволяє розвивати інфраструктуру, вирішувати проблеми благоустрою та підвищення якості життя місцевого населення.

Актуальність запропонованої в статті проблематики посилюється у зв'язку зі складністю процесів фінансової децентралізації та невдалим досвідом формування об'єднаних територіальних громад в окремих регіонах країни.

Таким чином, попри наявний доробок, існує потреба у подальшому розширенні меж розгляду категорій фінансової спроможності та фінансових ресурсів громад, конкретизації та розкритті їх змісту, поглибленні відповідно до зростаючої суспільної активності, виявленні факторів, що впливають на фінансову спроможність територіальної громади та збільшення обсягів її фінансових ресурсів.

Метою статті є поглиблення та розвиток підходів до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади.

2014 р. – початок 2015 р. стали важливими у контексті прийняття цілої низки нормативних актів з подальшого розвитку місцевого самоврядування, проведення адміністративної реформи в Україні, забезпечення фінансової автономії громад. Зокрема, мова йде про схвалення у квітні 2014 р. Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [16], прийняття у лютому 2015 р. Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [14], затвердження у квітні 2015 р. Методики формування спроможних територіальних громад [15], змін і доповнень до Бюджетного і Податкового кодексів України. Прийняття всіх вказаних документів актуалізує проблематику фінансової спроможності та фінансових ресурсів громад.

Використання поняття «спроможність» при розгляді економічних процесів і явищ не є новим. Так, економісти-практики і теоретики широко оперують поняттями кредитоспроможності, платоспроможності, конкурентоспроможності, купівельної спроможності. У цих випадках мова йде про певні властивості суб'єкта, щодо якого використовується термін «спроможність», і про можливість виконання цим суб'єктом певних дій. При цьому цей суб'єкт належить зазвичай до мікроекономічного рівня господарських систем: фізичні особи, підприємці, домашні господарства, підприємства. Однак з точки зору території (населений пункт, громада, регіон), тобто сукупності осіб, що не мають чіткої організаційної структури (адже суб'єкти території є відносно незалежними і автономними, між ними відсутні функціонально-технологічні зв'язки, розподіл повноважень і відповідальності) цей термін почав використовуватися у контексті реалізації в Україні адміністративно-територіальної реформи. Зокрема, одним з останніх понять, визначених Кабінетом Міністрів України у 2015 р., є «спроможна територіальна громада».

У тлумачному словнику спроможність трактується через поняття здатності: «спроможність – це здатність до здійснення чого-небудь; наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставин, які допомагають чомусь; можливість» [1, с. 1182]. А спроможний – це той, «який має здатність виконувати,

здійснювати, робити і т. ін. що-небудь» [1, с. 1181]. Як видно з трактувань, термін «спроможність» потребує обов'язкової конкретизації при його використанні. Фактично у словосполученні «спроможна територіальна громада» зрозуміло, хто є носієм спроможності, однак не зрозуміло, що саме має бути здатною робити ця громада. Певну деталізацію дає визначення цього поняття у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад»: «спроможна територіальна громада – територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці» [15].

Однак це визначення також не є вичерпним, адже не враховує таких важливих аспектів як задоволення інших, окрім зазначених, потреб членів громади, формування потенціалу для розвитку. З одного боку, визначена таким чином «спроможна громада» є терміном настільки широким, що його застосування здатне спрямувати відповідальність за майже всі соціо-економічні процеси на рівень органів місцевого самоврядування. З другого, – апріорі неспроможними є ті громади, що не об'єднались добровільно (згідно з останніми змінами національного законодавства). Імовірно, через таку обмеженість цей термін у наукових працях не використовувався раніше і не почав активно використовуватися після його нормативного закріплення, особливо вченими економістами.

Зважаючи на необхідність конкретизації терміна «спроможність» відносно території чи об'єднання людей, підтримуємо підходи, згідно з якими спроможність розглядається у межах різних складових. Так, учені, розглядаючи першопочатково регіон, а тепер і громади, досліджують конкурентоспроможність, інституційну спроможність, інвестиційну спроможність, організаційну спроможність, податкову спроможність, спроможність органів місцевого самоврядування, а також фінансову спроможність.

Наразі категорія фінансової спроможності громади хоч і використовується, проте не набула належного трактування у наукових дослідженнях. Тому звернемося до доробку вчених у визначенні змісту фінансової спроможності стосовно регіону як соціально-економічної системи, що має багато спільних рис із системою територіальної громади.

Так, підхід з наголосом на функції органів влади і місцевого самоврядування знаходимо у визначенні М. І. Карліна: «це фінансова здатність регіону задовольняти основні соціально-економічні потреби жителів регіону та забезпечувати фінансування загальнодержавних функцій, пропорційно фінансовим можливостям регіону» [6, с. 24]. При цьому науковець диференціює реальну і потенційну (яка через тіньову економіку вища, ніж реальна) фінансову спроможність регіону, з чим ми не можемо погодитися, адже спроможність сама по собі є явищем, пов'язаним з можливістю, з потенціалом громади спрямовувати фінансові ресурси на задоволення потреб, і тіньові фінанси також беруть у цьому участь.

С. Я. Кондратюк визначає фінансову спроможність як категорію, «що відображає на певний момент стан фінансових ресурсів у регіоні, кругообіг капіталу і ресурсну здатність регіону до висхідного економічного розвитку» [9, с. 134]. На думку автора, це збірне поняття включає в себе: інвестоспроможність; боргоспроможність; кредитоспроможність; бюджетоспроможність (податкоспроможність; позикоспроможність; видаткоспроможність) [9, с. 137]. Загалом такий підхід є логічними, однак не зрозуміло, чому в межах нього науковець не враховує таких

важливих складових фінансової спроможності, як: купівельна спроможність, здатність населення формувати попит (який може бути поштовхом для розвитку бізнесу); платоспроможність бізнесу (яка свідчить про стабільність і перспективність його функціонування на території регіону).

На економічний розвиток як ціль фінансової спроможності регіону звертає увагу і колектив авторів на чолі з М. А. Коваленко. «Фінансова спроможність регіону передбачає його здатність забезпечувати гідні умови для розвитку, яка базується на можливості суб'єктів регіональних відносин спільно формувати і реалізовувати фінансову стратегію забезпечення сталого регіонального розвитку, залучати до цього процесу наявні та потенційні фінансові ресурси регіону в даному періоді для фінансування економічних, соціальних і екологічних програм розвитку, встановлювати максимальні та раціональні напрямки їх розподілу та використання» [22, с. 150].

І. М. Камінська, розглядаючи фінансову спроможність регіону, виділяє три підходи до визначення її змісту, за якими вона трактується як «достатність фінансового потенціалу, результативність використання фінансових ресурсів і як фінансова можливість самостійно забезпечувати соціально-економічний розвиток» [5, с. 6]. Відповідно, автор обґрунтовує власне бачення поняття фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону «як його здатність протистояти дестабілізаторам розвитку на основі забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів (як фінансова достатність), їх оптимального розподілу та ефективного використання (як фінансова дієздатність), за умов дотримання такої структури джерел фінансування, яка гарантуватиме стабільний розвиток регіону протягом тривалого періоду часу (як фінансова стійкість)» [5, с. 3].

На нашу думку, фінансову спроможність територіальної громади доцільно розглядати як комплексний показник, що складається з її бюджетної спроможності, фінансової спроможності домогосподарств і фінансової спроможності суб'єктів господарювання, які разом формують фінансову спроможність територіальної громади у широкому розумінні.

Бюджетна спроможність означає здатність громади забезпечувати фінансування реалізації основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня коштом доходів бюджету громади: місцевого економічного розвитку (залучення інвестицій, розвиток підприємництва); розвитку місцевої інфраструктури, зокрема доріг, мереж водо-, тепло-, газо-, електропостачання і водовідведення, інформаційних мереж, об'єктів соціального та культурного призначення; планування розвитку території громади; вирішення питань забудови території (відведення земельних ділянок, надання дозволів на будівництво, прийняття в експлуатацію будівель); благоустрою території; надання житлово-комунальних послуг (централізоване водо-, тепlopостачання і водовідведення, вивезення та утилізація відходів, утримання будинків і споруд, прибудинкових територій комунальної власності); організації пасажирських перевезень на території громади; утримання вулиць і доріг у населених пунктах; громадської безпеки; гасіння пожеж; управління закладами середньої, дошкільної та позашкільної освіти; надання послуг швидкої медичної допомоги, первинної охорони здоров'я, з профілактики хвороб; розвитку культури та фізичної культури (утримання та організація роботи будинків культури, клубів, бібліотек, стадіонів, спортивних майданчиків); надання соціальної допомоги через територіальні центри; надання адміністративних послуг через центри надання таких послуг [16].

Фінансова спроможність домогосподарств означає, на нашу думку, здатність домогосподарства (родини) забезпечувати фінансування потреб усіх його членів (від фізіологічних до потреб самовираження та самореалізації). Фінансова

спроможність суб'єктів господарювання передбачає їх стабільний фінансовий стан і здатність до сталого економічного розвитку.

Отже, у широкому розумінні фінансова спроможність територіальної громади враховує її можливості забезпечувати належний рівень задоволення потреб її членів, здатність вирішувати весь комплекс своїх соціальних та економічних проблем і залежить як від тих доходів, що акумулюються безпосередньо в бюджеті громади, так і від надходжень грошових коштів іншим суб'єктам (вхідних потоків грошових коштів на користь суб'єктів господарювання і домогосподарств) на території громади, які потенційно можуть бути використані для різних цілей соціально-економічного розвитку громади загалом, бізнесу та населення, що проживає на її території.

Про фінансове забезпечення відповідних адміністративно-територіальних одиниць ідеться у згаданій Методиці, у якій зазначено, що формування спроможних територіальних громад здійснюється з урахуванням цього забезпечення. Зокрема, Паспорт спроможної територіальної громади передбачає розрахунок обсягів доходів (розрахунковий) спроможної територіальної громади, у тому числі сформованих відповідно до ст. 64 Бюджетного кодексу України бюджету розвитку, базової дотації та реверсної дотації. Тобто передусім мова йде про доходи бюджету громади, які вона зможе використовувати для реалізації основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня, передбачених Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Основою формування та забезпечення фінансової спроможності територіальної громади є фінансові ресурси. У вітчизняній науковій літературі термін «фінансові ресурси громади» ще не знайшов широкого розповсюдження. Традиційним визнається підхід, відповідно до якого досліджуються місцеві фінансові ресурси, а також фінансові ресурси регіону.

За одним з визначень, у якому репрезентовано погляди багатьох дослідників, місцеві фінансові ресурси розглядаються як сукупність фондів коштів, що формуються в процесі розподілу ВВП і направляються на економічний і соціальний розвиток адміністративно-територіальних одиниць. До складу місцевих фінансових ресурсів входять: місцеві бюджети; фінансові ресурси підприємств, організацій і установ комунальної форми власності [10].

У роботі О. Шевченка [25] розглянуто та узагальнено підходи різних дослідників до визначення та класифікації складових балансу фінансових ресурсів регіонів. Зокрема, автор зазначає, що регіональні фінансові ресурси – «це сукупність грошових коштів, що створені на певній території та використовуються на її економічний і соціальний розвиток» [25, с. 415]. Одночасно у визначенні балансу фінансових ресурсів регіону автором вказано, що «... це сума грошових доходів та майнових прав, наявних на даний момент на певній території, яка складається з доходів, що характеризуються стійкістю та стабільністю надходжень і здатні стати основою виконання поточних завдань регіональної влади, та доходів, які мають неперіодичний характер, однак з їх допомогою регіональна влада може реалізовувати завдання капітального будівництва та інші завдання довгострокового характеру» [25, с. 418].

Вважаємо, що наявні підходи до визначення місцевих фінансових ресурсів і фінансових ресурсів регіону можна застосувати для характеристики фінансових ресурсів територіальної громади, оскільки за основу в усіх них взято територіальну «прив'язку», належність фінансових ресурсів конкретним суб'єктам економічних відносин на певній території.

Окремо слід звернути увагу, що з наведених визначень незрозуміло, чи включаються кошти населення, а також кошти суб'єктів господарювання (крім

підприємств комунальної власності) до складу місцевих фінансових ресурсів. Тобто низка авторів при визначенні складу фінансових ресурсів не зараховує до них дві такі складові, як кошти населення та кошти суб'єктів господарювання.

Прийнятнішим, на нашу думку, є підходи та визначення інших дослідників, які включають до місцевих фінансових ресурсів не лише ті кошти, що є в розпорядженні органів місцевого самоврядування (місцеві бюджети), але й ресурси підприємств усіх форм власності, а також населення, адже всі ці компоненти або створені на відповідній території (регіону (громади), або надходять до неї ззовні і потенційно можуть бути використані для задоволення різноманітних потреб соціально-економічного розвитку.

Так, О. Суховірська під регіональними фінансовими ресурсами розуміє «сукупність доходів, створених господарським комплексом регіону, і заощадження громадян, а також кошти, що надійшли в результаті їх територіального перерозподілу» [19, с. 25].

Фінансові ресурси регіону – «це сукупність фінансових фондів, які беруть участь у забезпеченні діяльності місцевих суб'єктів господарювання. Це сума фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, об'єднаних за територіальною ознакою, та коштів регіональних централізованих фондів. Це грошові фонди, які створюються за певний період у процесі діяльності суб'єктів господарювання, централізовані і децентралізовані грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу та перерозподілу національного багатства, сукупного суспільного продукту і національного доходу і призначені для використання у відповідності з завданнями соціально-економічного розвитку суспільства і колективів окремих підприємств» [22, с. 160; 13, с. 68].

З урахуванням висловлених неоднозначних міркувань, а також поглядів різних дослідників на сутність фінансових ресурсів, вважаємо, що найбільш повним та узагальненим є визначення фінансових ресурсів регіону, дане О. М. Коваленком [22, с. 160], дещо доповнене та адаптоване нами до рівня громади: це сукупність фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні місцевих органів влади, підприємств та організацій різних форм власності, розташованих на території громади, населення громади, а також фінансових ресурсів, які залучені за допомогою фондового ринку та кредитної системи в господарський оборот і додатково в результаті прискорення та підвищення ефективності відтворювального процесу.

Охоплення та кількісне визначення всіх виділених компонентів фінансових ресурсів даватиме можливість більш комплексно оцінювати здатність територіальних громад як до фінансування поточної діяльності, так і до сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

Наявність, обсяг, комбінація та взаємозв'язок вказаних складових фінансових ресурсів територіальної громади формують певний рівень її фінансової спроможності. З цього випливає, що фінансова спроможність як категорія має основні ознаки, що об'єктивно існують незалежно від характеристик фінансових ресурсів. До цих ознак, на нашу думку, належать такі:

1. Внутрішня обумовленість. Фінансова спроможність громади формується передусім реальному секторі економіки, де виникають доходи бізнесу і населення. Місцеві бюджети, своєю чергою, будучи дотичними до реального виробництва, є складовою всієї фінансової системи громади.
2. Зовнішня залежність. Явище поділу праці, вільний рух капіталу, міграція, особливості фіскально-бюджетної, податкової та банківської систем спричиняють залежність фінансових ресурсів громади від зовнішніх відносно громади систем.

3. Структурованість відповідно до будови фінансово-кредитної системи. Фінансова спроможність кожної громади співвідноситься з наявними у ній ланками фінансово-кредитних відносин.
4. Спрямованість на підвищення якості життя та економічний розвиток. У контексті децентралізації влади мова йде про підвищення якості надання послуг та їх доступності для споживачів, що є лише однією складовою впливу на якість життя. Загалом діяльність людини спрямовується на задоволення потреб. При цьому фінансові потоки від певних нелегальних схем чи тіньових секторів економіки, що виникають як відклик на неефективне державне управління та корупцію, здатні загалом підвищити якість життя у громаді, не збільшуючи при цьому бюджетної спроможності та не сприяючи підвищенню соціальних стандартів для всіх членів громади.

Таким чином, формування спроможних територіальних громад, яке відбувається в Україні, вимагає певного перегляду та вдосконалення теоретичного обґрунтування їх фінансового забезпечення. У зв'язку з цим у статті досліджено категорію «фінансова спроможність громади», яка розглядається як комплексний показник, що складається з її бюджетної спроможності, фінансової спроможності домогосподарств і фінансової спроможності суб'єктів господарювання, які разом формують фінансову спроможність територіальної громади у широкому розумінні. В основу фінансової спроможності покладено забезпеченість територіальних громад фінансовими ресурсами, які включають бюджети громад, а також кошти домогосподарств і суб'єктів господарювання, що територіально розміщені у межах громади. Комплексний показник фінансової спроможності територіальної громади має забезпечити адекватне оцінювання здатності територіальних громад як до фінансування поточної діяльності, так і до сталого розвитку в довгостроковій перспективі, не обмежуючи її лише коштами місцевих бюджетів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з виявленням найбільш стабільних та ефективних джерел фінансових ресурсів територіальних громад і напрямів підвищення їх фінансової спроможності, а також з пошуком найбільш значущих каналів їх впливу на економічний розвиток громад. Також потребують подальшого розвитку та вдосконалення методичні підходи до визначення як бюджетної спроможності, так і фінансової спроможності домогосподарств і суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 7-е вид. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.-Ірпінь: Перун, 2009. – 1736 с.
2. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2003. – 416 с.
3. Возняк Г. В. Особливості формування місцевих бюджетів у контексті забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування (на прикладі Львівської області) / Г. В. Возняк // Регіональна економіка. – 2013. – №4(66). – С. 96-105.
4. Глухова В. І. Формування доходів місцевих бюджетів у податкоспроможних регіонах [Електронний ресурс] / В. І. Глухова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. – 2013. – Вип. 21. – С. 130-134. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nznuoa_2013_21_30.pdf
5. Камінська І. М. Механізми забезпечення фінансової спроможності соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / І. М. Камінська ; Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2009. – 21 с.
6. Карлін М. І. Необхідність врахування фінансової спроможності регіонів в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні / М. І. Карлін // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. – 2010. – Вип. 15. – С. 21-31.
7. Клименко Т. В. Підвищення ефективності формування фінансового потенціалу регіону : дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 / Т. В. Клименко ; Інститут економіко-правових досліджень НАН України. – Донецьк, 2003. – 217 с.

8. Колесникова Н. А. Финансовый и имущественный потенциал региона: ответ регионального менеджмента / Н. А. Колесникова – М. : Финансы и статистика, 2000. – 328 с.
9. Кондратюк С. Я. Фінансова спроможність як категорія публічних фінансів: сутність та складові [Електронний ресурс] / С. Я. Кондратюк, Н. В. Осадчук // Вчені записки [Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана] : зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 10. – С.133-138. – Режим доступу : <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/5868/1/133%20-%20138.pdf>
10. Місцеві фінанси : навч. посібник [Електронний ресурс] / К. М. Владимиров, Н. Г. Чуйко, О. Ф. Рогальський. – Херсон : Олді-плюс, 2006. – 352 с.
11. Молдован О. О. Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія / О. О. Молдован. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України, 2011. – 380 с.
12. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія) : навч. посібник / В. М. Опарін – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, 2002. – 240 с.
13. Пакань В. І. Формування основ фінансової автономії місцевого самоврядування / В. І. Пакань // Фінанси України. – 2000. – №8. – С. 67-70.
14. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5.02.2015 р. № 157-VIII / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-viii>
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015 №214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>
16. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014 № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
17. Рябушка Л. Б. Аналітична оцінка фінансової спроможності місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів / Л. Б. Рябушка, В. В. Койло // Бізнес Інформ / Харківський національний економічний університет. – 2013. – № 11. – С. 148-150.
18. Сторонянська І. З. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи / І. З. Сторонянська, А. О. Пелехатий // Регіональна економіка. – 2014. – №3(73). – С. 228-238.
19. Суховірська О. Б. Фінансові ресурси місцевих органів влади / О. Б. Суховірська // Фінанси України. – 2002. – №11. – С. 61-68.
20. Тимошенко О. В. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування в умовах фінансової незалежності територіальних громад / О. В. Тимошенко // Економіка та держава / Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – 2010. – №1. – С. 72-74.
21. Ткачук І. П. Фінансові ресурси регіону та їх формування / І. П. Ткачук // Економіка України / Інститут економіки та прогнозування НАН України. – 1992. – №10. – С. 39-47.
22. Фінанси регіону : навч. посіб. / М. А. Коваленко, Т. О. Мацієвич, Г. М. Полевик, Н. В. Радванська ; Херсон. нац. техн. ун-т. – Херсон : Олді-плюс, 2010. – 311 с.
23. Фінанси. Грошовий обіг. Кредит : навч. посібник / Л. О. Дробозіна, Л. П. Окунева, Л.Л. Андросова та ін. – Рівне : Вертекс, 2001. – 350 с.
24. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.
25. Шевченко О. В. Баланс фінансових ресурсів у регіонах України та способи його оптимізації / О. В. Шевченко // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси : зб. наук. пр. / Луцький національний технічний університет. – 2012. – Вип. 9(33). – Ч. 4. – С. 411-423.

References

1. Busel, V. T. (Ed.). (2009). *Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukraïns'koyi movy [Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language]*. Kyiv-Irpin: Perun. [in Ukrainian].
2. Vasylyk, O. D. (2002). *Teoriya finansiv [Theory of finance]* (Manual). Kyiv: NIOS. [in Ukrainian].
3. Voznyak, H. V. (2013). Osoblyvosti formuvannya mistsevykh byudzhativ u konteksti zabezpechennya finansovoyi spromozhnosti orhaniv mistsevoho samovryaduvannya (na prykladi L'viv's'koyi oblasti) [Features of the local budgeting forming in the context of the local governments financial capacity providing (Based on Lviv region)]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 66(4), 96-105. [in Ukrainian].
4. Hlukhova, V. I. (2013). Formuvannya dokhodiv mistsevykh byudzhativ u podatkospromozhnykh rehionakh [The formation of local budgets revenues in regions with tax capacity]. In *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya: Ekonomika [Scientific Notes of the National University “Ostrog Academy”. Series: Economy]*: Vol. 21 (pp. 130-134). Ostrog. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nznuoa_2013_21_30.pdf [in Ukrainian].

5. Kaminska, I. M. (2009). *Mekhanizmy zabezpechennya finansovoyi spromozhnosti sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehionu* [Mechanisms of providing of financial ability of social-economical development of region]. (Ph.D. thesis, Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine). [in Ukrainian].
6. Karlin, M. I. (2010). Neobkhidnist' vrakhuvannya finansovoyi spromozhnosti rehioniv v konteksti provedennya administratyvno-terytorial'noyi reformy v Ukraini [The need for consideration the financial capacity of the regions in the context of administrative-territorial reform in Ukraine]. In *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya : Ekonomika* [Scientific Notes of the National University "Ostrog Academy". Series: Economy]: Vol. 15 (pp. 21-31). Ostrog. [in Ukrainian].
7. Klymenko, T. V. (2003). *Pidvyshchennya efektyvnosti formuvannya finansovoho potentsialu rehionu* [Improving the efficiency of formation of the regional financial potential]. (Ph.D. in Econ. dissertation, Institute of Economic and Legal Research of the NAS of Ukraine, Donetsk, Ukraine). [in Ukrainian].
8. Kolesnikova, N. A. (2000). *Finansovyy i imushchestvennyy potentsial regiona: otvet regional'nogo menedzhmenta* [Financial and property's potential of the region: the response of regional management]. Moscow: Finance and Statistics. [in Russian].
9. Kondratiuk, S. Ya. & Osadchuk, N. V. (2008). Finansova spromozhnist' yak katehoriya publichnykh finansiv: sutnist' ta skladovi [Financial capacity as a category of public finances: the nature and components]. In *Vcheni zapysky Kyivivs'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu im. Vadyma Het'mana* [Scientific notes of the Kyiv National Economic University n.a. Vadym Hetman]: Vol. 101 (pp. 133-138). Retrieved from <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/5868/1/133%20-%20138.pdf> [in Ukrainian].
10. Vladymyrov, K. M., Chuyko, N. H., & Rohalsky, O. F. (2006). *Mistsevi finansy* [Local finances] (Manual). Kherson: Oldie Plus. [in Ukrainian].
11. Moldovan, O. O. (2011). *Derzhavni finansy Ukrainy: dosvid ta perspektyvy reform* [State Finances of Ukraine: experience and prospects of reforms] (Manual). Kyiv: National Institute of Strategic Studies. [in Ukrainian].
12. Oparin, V. M. (2002). *Finansy (zahal'na teoriya)* [Finances (General theory)] (Manual). Kyiv: Kyiv National Economic University n.a. Vadym Hetman. [in Ukrainian].
13. Pakan, V. I. (2000). Formuvannya osnov finansovoyi avtonomiyi mistsevoho samovryaduvannya [Forming the basis for financial autonomy of local governance]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 8, 67-70. [in Ukrainian].
14. Supreme Council of Ukraine (2015). *Pro dobrovil'ne ob'yednannya terytorial'nykh hromad* [On a voluntary association of communities]: Law of Ukraine, adopted on 2015, February 5, 157-VIII. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-viii> [in Ukrainian].
15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015). *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Ministerstvo ekonomiky Ukrainy* [On approval of Regulations on the Ministry of Economy of Ukraine]. Resolution on 2015, April 08, 214. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014). *Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini* [About approval the Concept of reforming of local governance and territorial organization of power in Ukraine]: Prescript on 2014, April 01, 333-p. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].
17. Ryabushka, L. B., & Koylo V. V. (2013). Analitychna otsinka finansovoyi spromozhnosti mistsevykh byudzhetiv u zabezpechenni sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Analytical assessment of the financial capacity of local budgets for regional social and economic development maintenance]. *Biznes Inform – Business Inform / Kharkiv National University of Economics*, 11, 148-150. [in Ukrainian].
18. Storonyanska, I. Z., & Pelekhaty, A.O. (2014). Finansove zabezpechennya rozvytku terytorial'nykh hromad u konteksti administratyvno-terytorial'noyi reformy [Financial support of the development of local communities in the context of the administrative-territorial reform]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 73(3), 228-238. Lviv: Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
19. Sukhovirska, O. B. (2002). Finansovi resursy mistsevykh orhaniv vlady [Financial resources of local authorities]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 11, 61-68. [in Ukrainian].
20. Tymoshenko, O. V. (2010). Finansovi resursy orhaniv mistsevoho samovryaduvannya v umovakh finansovoyi nezalezhnosti terytorial'nykh hromad [Financial resources of local authorities in conditions of financial independence of local communities]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 1, 72-74. Kyiv: Institute of Personnel Training of the State Employment Service of Ukraine. [in Ukrainian].
21. Tkachuk, I. P. (1992). Finansovi resursy rehionu ta yikh formuvannya [Financial resources of the region and their formation]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 10, 39-47 [in Ukrainian].
22. Kovalenko, M. A., Matsiievych, T. O., Polevyk, H. M., & Radvanska, N. V. (2010). *Finansy rehionu* [Finances of the region] (Manual). Kherson: Oldie Plus. [in Ukrainian].
23. Drobozina, L. O., Okunieva, L. P., Androsova, L. L., & et. al. (2001). *Finansy. Hroshovyy obih. Kredyt* [Finance. Money Circulation. Credit] (Manual). Rivne: Verteks. [in Ukrainian].

24. Yuriy, S. I., & Fedosov, V. M. (Eds.) (2008). *Finansy [Finance]* (Manual). Kyiv: Znannya. [in Ukrainian].
25. Shevchenko, O.V. (2012). Balans finansovykh resursiv u rehionakh Ukrainy ta sposoby yoho optymizatsiyi [The balance of financial resources in the regions of Ukraine and ways of its optimization]. In *Ekonomichni nauky. Seriya: Oblik i finansy [Economics. Series: Accounting and Finance]*: Vol. 9 (33), part 4 (pp. 411-423). Lutsk: Lutsk National Technical University. [in Ukrainian].

Sember S. V., Chubar O. H., Mashiko K. S. Theoretical approaches to defining the essence of community's financial capability and resources.

The article is focused on exploring the financial capability and financial resources of the community. Various resources that discuss theoretical aspects of capability and its types have been reviewed; that helped us to outline the community's financial capability as a complex figure that consists of financial and budget capabilities of general context. Budget capability depicts community's ability to use money resources of local budget income to conduct its current authorities. The financial capability is the ability to finance the whole specter of social and economical tasks of community with help of not only funds of the community but also other incoming money flows, which might be spent on different purposes of social and economical development of the community in general and for the benefit of other people who inhabit the territory. Modern governmental and parliamentary regulations in development of local authority and decentralization, Methodology of formation of capable communities approved by The Cabinet of Ministers of Ukraine in particular; updated the issues of financial capability and financial resources of the community. Capable communities can only be formed based on financial supply of relative administrative territories. Capability passport contains the calculations of incomes of the community, including basic and reversal subsidies made up according to the paragraph 64 of The Budget Code of Ukraine. The basement of the financial capability of the community is made of financial resources – the amount of funds that are created in process of GDP allocation. These funds are spent on economical and social development of administrative units. Traditionally, local financial resources include: local budgets, financial funds of enterprises, organizations, and institutions of common ownership. The article elaborates approaches in defining the meaning and composition of community's financial resources that include funds of local authority, enterprises and organizations of different ownership, citizens, and funds attracted via stock market and banking system. More criteria of classification of financial resources of the community have been outlined. Consequently, 9 final criteria have been mentioned. This will allow structuring these resources as well as finding and justifying new possibilities to increase the amount of financial resources on the community level. Researchers stress that when assessing the financial capability it's necessary to take into account both resources of local budgets and other financial resources that are created within the community or attracted to one (financial resources of people and enterprises).

Keywords: financial capability of the community, budget capacity, financial capacity of businesses and households, financial resources, local budgets.

Сембер Степан Васильович – кандидат економічних наук, доцент, директор Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України, доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (email: olga.stepan53@gmail.com). Sember Stepan Vasylyovych – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Director of the Transcarpathian Regional Centre for Socio-Economic and Humanities Research of the NAS of Ukraine, Assistant Professor of the Department of finance and banking of the Uzhhorod National University.

Чубарь Оксана Геннадіївна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України, доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (email: oksana.chbr@gmail.com).

Chubar Oksana Hennadiyivna – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Senior Researcher of the Transcarpathian Regional Centre for Socio-Economic and Humanities Research of the NAS of Ukraine, Associate Professor of the Department of finance and banking of the Uzhhorod National University.

Машіко Катерина Сергіївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України (email: ekaterinna333@gmail.com).

Mashiko Kateryna Serhiyivna – Ph.D. (Econ.), Senior Researcher of the Transcarpathian Regional Centre for Socio-Economic and Humanities Research of the NAS of Ukraine.

Надійшло 31.07.2015 р.